

5. Valsts budžeta likuma struktūra un izdevumi

5.1. Valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākie elementi

5.1.1. Budžeta plānošanas un politikas saistība

Atbilstoši Likumam par budžetu un finanšu vadību **vidēja termiņa valsts budžeta plānošana** ir process, kurā tiek noteikti pieejamie resursi vidējam termiņam un nodrošināta šo resursu izlietošana atbilstoši valdības noteiktajām prioritātēm. Vidēja termiņa budžeta plānošana paredz noteikt valsts budžeta likumu vienam gadam un maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjomu turpmākajiem diviem gadiem. Likumā par budžetu un finanšu vadību šobrīd kā vidēja termiņa budžeta plānošanas dokuments ir noteikts vidēja termiņa budžeta ietvara likums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumu izstrādā katru gadu nākamo triju gadu periodam, pie tam katra nākamā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma perioda pirmajam un otrajam gadam tiek izmantoti iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie rādītāji, savukārt trešajā gadā plānotie rādītāji ir jauni.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums un gadskārtējais valsts budžeta likums tiek izstrādāts atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma nosacījumiem, nodrošinot pārredzamu un atbildīgu fiskālo politiku. Fiskālās disciplīnas likuma mērķis ir nodrošināt ekonomiskā ciklā sabalansētu budžetu, un tas balstās uz trīs skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem, kas jāņem vērā gadskārtējā valsts budžeta likumprojekta sagatavošanā:

- 1) bilances nosacījums;
- 2) izdevumu pieauguma tempa nosacījums;
- 3) valsts budžeta izdevumu sliekšņu noteikšana vidējā termiņā.

Papildus stingru fiskālo nosacījumu ieviešanai vidēja termiņa budžeta plānošanā Fiskālās disciplīnas likums paredz arī uzraudzības mehānismu, ar kura palīdzību tiek kontrolēts, vai likumā noteiktie fiskālie nosacījumi tiek ievēroti vidēja termiņa budžeta ietvara likuma un gadskārtējā valsts budžeta likuma plānošanā un izpildē. Uzraudzības nodrošināšanai ir izveidota **Fiskālās Disciplīnas Padome**, kas ir neatkarīga koleģiāla institūcija, kura sastāv no sešiem locekļiem, kas ir fiskālās politikas lietpratēji no Latvijas vai citām ES dalībvalstīm.

Lai efektīvāk un ekonomiskāk īstenotu valsts budžeta izdevumu politiku, kā arī regulāri optimizētu budžeta izdevumus un izvērtētu to atbilstību attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, Likums par budžetu un finanšu vadību paredz pastāvīgu un sistemātisku valsts budžeta izdevumu pārskatīšanu. Tādējādi MK pieņem lēmumu par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas tvērumu, savukārt Finanšu ministrs iesniedz MK valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas rezultātus un priekšlikumus par šo rezultātu izmantošanu vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta un gadskārtējā valsts budžeta likuma projekta izstrādes procesā.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums tiek sasaistīts ar **attīstības plānošanas dokumentiem**, tādējādi nodrošinot pieejamo resursu sasaisti ar valdības politikas prioritātēm vidējā termiņā. Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā noteiktie finanšu rādītāji (ieņēmumi, izdevumi, budžeta bilance) pamatā aptver centrālās valdības sektoru (valsts pamatbudžets, kas ietver, tajā skaitā pašvaldībām paredzēto valsts finansējumu; valsts speciālais budžets sociālai apdrošināšanai). Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma darbības perioda pirmais gads tiek detalizēti izvērsti gadskārtējā valsts budžeta likumā. Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību un Fiskālās disciplīnas likuma prasībām vidēja termiņa budžeta ietvara likumā tiek

norādīti vidēja termiņa budžeta mērķi un nacionālajā attīstības plānā noteiktie prioritārie attīstības virzieni, kā arī valdības fiskālās politikas mērķu formulējums. Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma paskaidrojumi ietver makroekonomiskās situācijas analīzi un attīstības scenāriju, valdības fiskālās politikas mērķu sasniegšanai īstenojamo pasākumu izklāstu, nodokļu un nenodokļu ieņēmumu prognožu aprakstu, valdības parāda vidēja termiņa attīstības tendences, kā arī papildus tiek pievienota fiskālo risku deklarācija, kurā identificēti fiskālie riski.

Lai prioritāro pasākumu iesniegšanas un izvērtēšanas process būtu vienkāršāks, efektīvāks, akcentētu prioritāro pasākumu ietekmi uz ekonomisko izaugsmi un tautsaimniecību, 2017. gadā tika ieviesta vienota pieeja visiem prioritārajiem pasākumiem¹. Papildus tam šī pieeja iespēju robežās sekmē ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iekšējo resursu pārorientēšanu valsts attīstībai.

Attiecībā uz vidēja termiņa mērķiem un iniciatīvām Likumā par budžetu un finanšu vadību ir noteikts, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes iesniedz priekšlikumus par **prioritārajiem pasākumiem** tad, ja attiecīgajos nākamajos saimnieciskajos gados atbilstoši aktuālākajām makroekonomiskās attīstības prognozēm būs pieejami līdzekļi to finansēšanai. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes priekšlikumus par prioritārajiem pasākumiem sagatavo, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā, Valsts aizsardzības koncepcijā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem, tostarp ņemot vērā nepieciešamību veikt budžeta iestāžu administratīvās spējas stiprināšanas pasākumus. Tādējādi tiek nodrošināta valstī noteikto prioritāšu sasaiste ar valsts budžetā pieejamajiem resursiem vidējam termiņam.

Pamatojoties uz MK apstiprināto maksimāli pieļaujamo izdevumu apjomu katram budžeta resoram, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā un iesniedz Finanšu ministrijā **budžeta pieprasījumus** vidējam termiņam saskaņā ar MK 2012. gada 31. jūlija noteikumiem Nr. 523 "Noteikumi par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem" (turpmāk – noteikumi Nr. 523). Lai sniegtu informāciju par valsts budžetu kā politikas realizācijas instrumentu, tiek aizpildītas **Politikas un resursu vadības kartes**, ar kuru palīdzību tiek sniegts priekšstats par nozaru politiku rezultātu sasniegšanā ieguldītajiem resursiem (finanšu un cilvēkresursiem) un par nozares darbības rezultātā sniegto labumu sabiedrībai.

Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes, sagatavojot budžeta paskaidrojumus atbilstoši noteikumu Nr. 523 prasībām, norāda to atbildībā esošās darbības jomas, kurās tiek īstenota noteikta politika vai darbības virziens, un katrai formulētai darbības jomai izstrādā *Politikas un resursu vadības karti*. Katras darbības jomas *Politikas un resursu vadības kartē* ministrija definē mērķi (kas izriet no attīstības plānošanas dokumentiem vai normatīvajiem aktiem), sasniedzamus un mērāmus rezultātus un norāda ieguldītos resursus.

Vienlaikus šāds budžeta formāts ir devis iespēju interaktīvā un uzskatāmā veidā informēt Latvijas iedzīvotājus par to, kādās jomās un kādā apmērā tiek ieguldīta nodokļu maksātāju nauda un kādi rezultāti sagaidāmi. Ikvienam interesentam Finanšu ministrijas tīmekļa vietnē ir pieejama:

- interaktīvā budžeta infografika, kas ļauj lietotājam iepazīties ar deviņām budžeta ieguldījuma jomām (piemēram, veselība, izglītība, sociālā aizsardzība u.c.) un tām novirzīto finansējumu, kā arī uzzināt detalizētu informāciju par ieguldījuma virzieniem katrā no nozarēm

¹ MK 2017. gada 3. maija noteikumi Nr. 246 Grozījumi Ministru kabineta 2012. gada 11. decembra noteikumos Nr. 867 "Kārtība, kādā nosakāms maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms un maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam".

un finansējuma avotiem. Papildus tiek sniegta informācija par rezultātiem, kuri sagaidāmi no valsts budžeta finansējuma ieguldīšanas attiecīgajā jomā;

- vizualizēti ministriju un citu centrālo iestāžu budžeti gan kopsavilkumā, gan detalizēti. Informācija ir pieejama trīs līmeņos. Pirmajā līmenī lietotājs var iepazīties ar ministriju un citu centrālo iestāžu budžeta ieguldījuma jomām un tām novirzīto finansējumu, tostarp procentuāli. Otrajā līmenī atrodama katras jomas *Politikas un resursu vadības karte*, kurā vienkopus tiek sniegta sabiedrībai iespējami aptverošāka un raksturojošāka informācija par nozares darbu attiecīgajā jomā – mērķis, tā sasniegšanā ieguldāmie resursi (*inputs*), sagaidāmie darbības rezultāti (*outputs*) un augstākā līmeņa sasniedzamie nozaru politikas un kvalitātes rādītāji (*outcome*). Trešajā līmenī iespējams uzzināt detalizētāku informāciju par budžeta programmām (apakšprogrammām) – mērķi, galvenās aktivitātes un izpildītājus, finansiālos rādītājus, darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus.

Lai nodrošinātu darbības plānošanu tās kompetencē esošajās politikas nozarēs atbilstoši attiecīgajā nozarē apstiprinātiem attīstības plānošanas dokumentiem, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes izstrādā institucionālās **darbības stratēģijas**, kas atbilstoši valdības noteiktajām prioritātēm definē vidēja termiņa nozares attīstības mērķus, virzienus un sasniedzamos rezultātus. Īstenojot darbības stratēģiju, tiek veidota sasaiste budžeta izstrādei ar politikas plānošanu, jo viens no institūciju darbības stratēģijas uzdevumiem vidējā termiņā ir panākt, ka budžeta programmas nodrošina attīstības plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu un to rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes katru gadu iekļauj budžeta pieprasījumos valsts budžeta programmu rezultātus, kurus plāno atbilstoši normatīvajiem aktiem par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem, kas paredz, ka budžeta programmu (apakšprogrammu) darbības rezultātus un rezultatīvos rādītājus pēc iespējas veido attīstības plānošanas dokumentos plānotie darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji.

Gadskārtējā valsts budžeta likuma **paskaidrojumos** tiek ietverts makroekonomiskās attīstības apraksts, fiskālais apskats, ieņēmumu analīze, skaidrojums par valsts budžeta izdevumu plānošanas būtiskākajiem elementiem, valsts budžeta izdevumi funkcionālajā, administratīvajā un ekonomisko kategoriju sadalījumā, kā arī informācija par investīciju projektu finansēšanu, informācija par valsts finansiālajām saistībām (kopsavilkums), kā arī informācija par budžeta likumprojektu paketes ietvaros veiktajiem grozījumiem normatīvajos aktos. Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes paskaidrojumos norāda prioritāros pasākumus un to īstenošanas rezultātā sagaidāmos darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, optimizācijas pasākumus, kā arī katrai pamatbudžeta vai speciālā budžeta programmai (apakšprogrammai) norāda mērķi, galvenās aktivitātes un izpildītājus, darbības rezultātus un to rezultatīvos rādītājus, finansiālos rādītājus un kopējo izdevumu izmaiņas.

Lai rezultātus un rezultatīvos rādītājus būtu iespējams izmantot valsts **budžeta izpildes** un uzraudzības procesos, ministrijas un citas centrālās valsts iestādes sniedz skaidrojumus par darbības rezultātu un to rezultatīvo rādītāju izpildi gada laikā, kā arī par rezultatīvo rādītāju vērtību izpildes novirzēm no plānotajām rezultatīvo rādītāju vērtībām, kas pārsniedz 15% (gan pozitīvā, gan negatīvā nozīmē), un novērtējumu par izpildes ietekmi uz programmas (apakšprogrammas) mērķa sasniegšanu saskaņā ar MK 2018. gada 10. aprīļa instrukcijas Nr. 2 “Instrukcija par valsts budžeta izpildes analīzi” prasībām.

Valsts kase organizē finanšu uzskaiti, nodrošina asignējumu piešķiršanu un budžeta iestāžu maksājumu veikšanu gadskārtējā valsts budžeta apropriācijas ietvaros. Sākot ar 2019. gadu finansēšanas plānos asignējumi tiek plānoti gada summas apmērā, atceļot sadalījumu pa mēnešiem. Savukārt, realizējot valsts budžeta izpildi, Valsts kase uztur Valsts budžeta izpildes sistēmu un sagatavo regulārus oficiālos un operatīvos pārskatus, un sniedz

informāciju par valsts un pašvaldību budžetu izpildi, nodrošinot Finanšu ministriju, citu iestāžu, kā arī sabiedrības informēšanu par budžeta izpildes gaitu.

Valsts budžeta likumprojekta izstrādes gaitā notiek **Latvijas Pašvaldību savienības un Finanšu ministrijas sarunas**, kuru rezultātā tiek sagatavots MK un Latvijas Pašvaldību savienības domstarpību un vienošanās protokols. Protokolā tiek iekļauti jautājumi par finanšu resursiem pašvaldību pamatbudžetam un speciālajam budžetam, pašvaldību finanšu izlīdzināšanu, aizņēmumiem, galvojumiem un ilgtermiņa saistībām, ES struktūrfondu apguvi un normatīvo aktu prasību izpildei nepieciešamo finansējumu.

Latvija kā ES dalībvalsts iesniedz EK Stabilitātes programmu. Latvijas Stabilitātes programma ir vidēja termiņa politikas dokuments, kas raksturo Latvijas fiskālo politiku 2020. – 2023. gadam un ir sagatavots, vadoties pēc Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas nosacījumiem un vadlīnijām. Stabilitātes programma ir vērsta uz stingras un ilgtspējīgas fiskālās politikas īstenošanu un makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu. Latvijai kā eirozonas dalībvalstij papildus Latvijas Stabilitātes programmai jā sagatavo un jā iesniedz EK un Eirogrupai Latvijas Vispārējās valdības budžeta plāna projekts, kurā tiek norādītas galveno nākamā gada budžeta rādītāju prognozes – ieņēmumi, izdevumi, deficīts un valsts parāds, ietverot valsts budžetu, pašvaldību budžetu, no valsts budžeta daļēji finansēto atvasināto publisko personu budžetu un vispārējā valdības sektorā ieskaitītās komercsabiedrības. Minētā plāna mērķis ir iesniegt EK informāciju, kas ļautu tai novērtēt plānotā budžeta atbilstību ES tiesību normām fiskālās disciplīnas jomā. Ja EK konstatē, ka budžeta plāns būtiski pārkāpj ES fiskālās disciplīnas noteikumus, tā var noraidīt budžeta plānu un pieprasīt dalībvalstij veikt izmaiņas un iesniegt to atkārtoti. Tāpat EK savā atzinumā var sniegt rekomendācijas plāna uzlabošanai. Procedūra paredz, ka nacionālie parlamenti ņem vērā EK atzinumu, pieņemot galīgajā lasījumā valsts budžetu.

5.1.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības finansējums šobrīd ir viens no būtiskākajiem investīciju avotiem Latvijas tautsaimniecībā, stimulējot ekonomisko izaugsmi un nodrošinot iepriekš noteikto vajadzību un tautsaimniecības strukturālo izaicinājumu rezultatīvu un sekmīgu risināšanu. Šī finansējuma izmantošanas mērķi un apjomi konkrētās jomās ir apstiprināti plānošanas dokumentos, un to izmantošanas kārtībai ir izstrādāts tiesiskais regulējums².

Kohēzijas politikas ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”³ paredz 4,42 mljrd. *euro* ieguldījumiem. Darbības programma nosaka Kohēzijas politikas fondu investīciju principus saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu, identificējot nozares un tautsaimniecības vajadzības ar vislielāko nepieciešamo atbalstu un kurās sagaidāma investīciju pozitīva ietekme uz tautsaimniecības attīstību, kā arī nosakot sasniedzamos rezultātus nākamajiem septiņiem gadiem. Pēc darbības programmas apstiprināšanas EK 2014. gada 11. novembrī, kā arī nepieciešamo nacionāla

² Tostarp Kohēzijas politikas ES fondu projektu finansēšanas kārtību nosakot MK 2015. gada 17. marta noteikumos Nr. 130 “Noteikumi par valsts budžeta līdzekļu plānošanu Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu īstenošanai un maksājumu veikšanu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā”; <https://likumi.lv/ta/id/273118-noteikumi-par-valsts-budzeta-lidzeklu-planosanu-eiropas-savienibas-strukturfondu-un-kohezijas-fonda-projektu-istenosana-un-mak>

³ Ar darbības programmu iespējams iepazīties ES fondu tīmekļa vietnē <http://www.esfondi.lv> sadaļā – ES fondi 2014 – 2020 → Plānošana → Plānošanas dokumenti: <http://www.esfondi.lv/planosanas-dokumenti>

līmeņa ES fondu ieviešanu regulējošo normatīvo aktu izstrādes un apstiprināšanas⁴, sākās ES fondu finansējuma ieguldīšana tautsaimniecībā, savu aktīvāko līmeni sasniedzot 2018. gadā, un turpmākajos gados sagaidāms līdzīgs temps. Darbības programmā noteiktie **prioritārie virzieni** ir:

- 1) pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas;
- 2) IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi;
- 3) mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas uzlabošana;
- 4) pāreja uz ekonomiku, kura rada mazas oglekļa emisijas visās nozarēs;
- 5) vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte;
- 6) ilgtspējīgas transporta sistēmas izveide;
- 7) nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte;
- 8) izglītība, prasmes un mūžizglītība;
- 9) sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana.

Vienlaikus ir paredzēts atbalsts programmu vadībai ar mērķi nodrošināt programmu efektīvu un drošu vadību, uzraudzību, kontroli un izvērtēšanu.

Lai izmantotu ES fondu finansējumu pilnā apmērā, vienlaikus nodrošinot pakāpenisku un savlaicīgu ES fondu līdzekļu ieplūšanu tautsaimniecībā, ikgadēji tiek izstrādātas gan atmaksu prognozes projektu ieviešanai, gan uzraudzīta projektu ieviešanu finanšu disciplīna, sekojot līdzī maksājumu pieprasījumu gada izpildei pret ieviešanu sniegtajiem plāniem⁵.

2021. gads iezīmē arī ES nākamā daudzgadu budžeta termiņa sākumu, un tā ietvaros arī jaunu **Kohēzijas politikas ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas perioda darbības programmu Latvijai**, paredzot 4,43 mljrd. *euro* ieguldījumiem. Normatīvā bāze darbības programmas apstiprināšanai vēl nav pilnībā izstrādāta, bet budžeta likumā finansējums investīcijām tiek paredzēts jau no pirmā izdevumu attiecināmības gada, lai nodrošinātu iespējami ātru ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā.

Kohēzijas politikas fondu līdzfinansētos projektus īsteno, finansējot tos no ministriju budžeta programmās plānotajiem valsts budžeta līdzekļiem. Saskaņā ar EK nosacījumiem Kohēzijas politikas fondu finansētajiem projektiem ir nepieciešams arī Latvijas nacionālais līdzfinansējums (ja nav paredzēti citi finansēšanas nosacījumi plānošanas dokumentos).

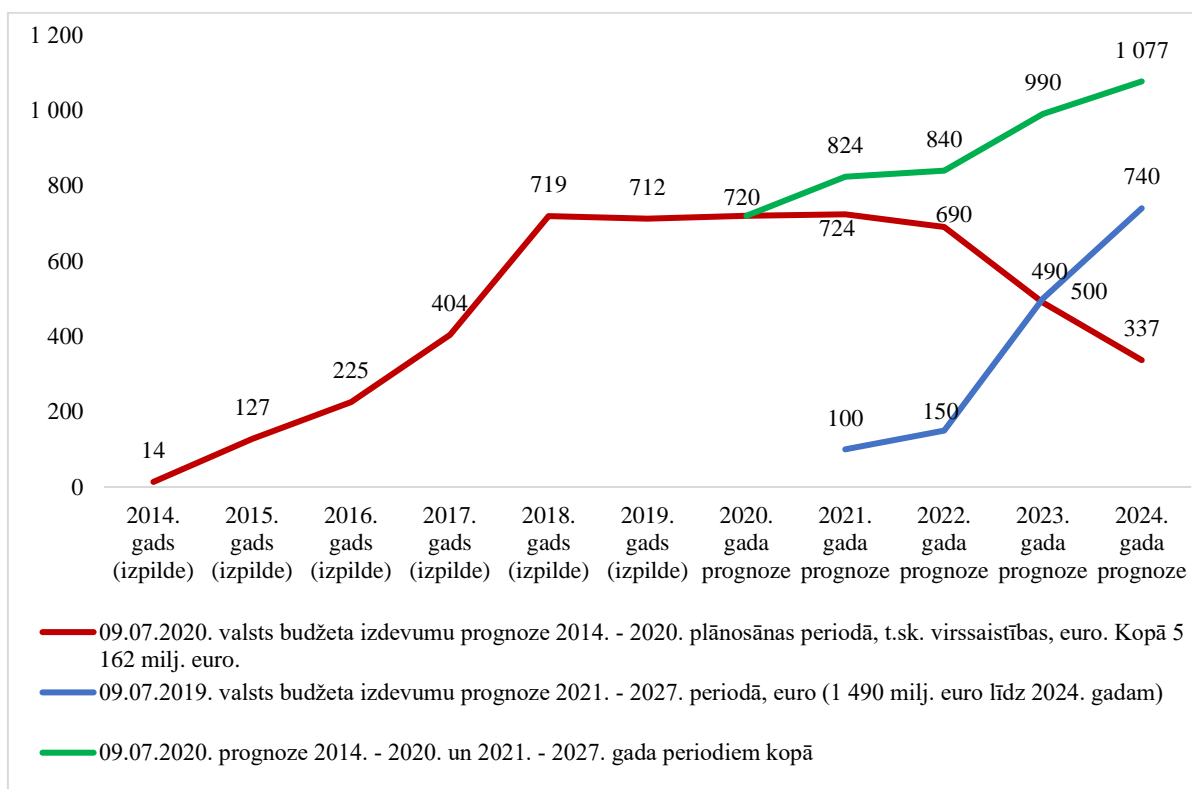
Projektiem, kuri 2021. gada valsts budžeta izstrādes laikā vēl nav apstiprināti, kā arī apstiprināto projektu pabeigšanai finansējumu rezervē atsevišķā resorā budžeta programmā 80.00.00 “Nesadalītais finansējums Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai”⁶. Valsts budžeta izpildes gaitā minētie valsts budžeta finanšu resursi saskaņā ar ministriju līdzekļu pieprasījumiem un atbilstoši finanšu ministra rīkojumam tiks novirzīti projektu finansēšanai, avansu un veikto izdevumu atmaksām.

⁴ Informācija par normatīvajiem aktiem ir pieejama ES fondu tīmekļa vietnē <http://www.esfondi.lv> sadaļā – ES fondi 2014 – 2020 → Normatīvie akti: <http://www.esfondi.lv/normativie-akti>

⁵ Plāni, arī informācija par ieviešanas progresu ir pieejama ES fondu tīmekļa vietnē <http://www.esfondi.lv> sadaļā – ES fondi 2014 – 2020 → Ieviešana → Ieviešanas progress / Ieviešanas plāni un to izpilde: <https://www.esfondi.lv/2020.gads>

⁶ MK 2018. gada 17. jūlija noteikumi Nr. 421 „Kārtība, kādā veic gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktās aproprācijas izmaiņas”; <https://likumi.lv/ta/id/300437>

5.1. attēls Kohēzijas politikas ES fondu izdevumu naudas plūsma ES fondu 2014. – 2020. gada⁷ un 2021. – 2027. gada plānošanas periodam, milj. euro

Ārvalstu finanšu palīdzība ietver arī EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta finansējumu, ko donorvalstis (attiecīgi Norvēģija, Islande un Lihtenšteina) novirza ES jaunajām dalībvalstīm ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanai ES.

Latvijai jaunajā EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu 2014. – 2021. gada periodā no 2018. gada sākuma līdz 2025. gada vidum būs pieejami 85,4 milj. euro, sešu programmu īstenošanai, kuras administrēs nozares ministrijas (t.sk. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra), Divpusējās sadarbības fondam, atbalstam (tehniskā palīdzība) vispārējai EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu vadībai un kontrolei un rezervei (nesadalītais finansējums).

Programmas tiek ieviestas tādās jomās kā⁸:

- 1) Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana;
- 2) Korekcijas dienesti;
- 3) Pētniecība un izglītība;
- 4) Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide;
- 5) Uzņēmējdarbības attīstība, inovācijas un mazie un vidējie uzņēmumi;
- 6) Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība.

Līdz 2020. gada beigām ir noslēgti visi programmu līgumi ar donorvalstīm. 2020. gadā turpinājās programmu un projektu ieviešanas tiesiskās bāzes izstrāde, lai attiecīgi 2020. un 2021. gadā varētu uzsākt projektu atlases un investīcijas. Līdz ar to šobrīd atbilstoši programmu ieviešanas progresam EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu 2014. – 2021. gada perioda naudas

⁷ Ieguldījumi darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” īstenošanai

⁸ Detalizētāku informāciju par EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentiem skatīt mājas lapā: <https://eeagrants.lv/>.

plūsmas prognoze izdevumiem 2021. – 2023. gadam ir 64,7 milj. *euro*⁹, proti, 2021. gadā 15,9 milj. *euro*, 2022. gadā 23,6 milj. *euro* un 2023. gadā 25,2 milj. *euro*.

5.1.3. Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu maksimāli pieļaujamo izdevumu aprēķināšanas kārtība

Maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms sastāv no valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzes izdevumiem un valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta attīstības izdevumiem. Aprēķinot minēto, Finanšu ministrija pamatojas uz spēkā esošo vidēja termiņa budžeta ietvara likumu, prognozēm par makroekonomisko attīstību, kā arī ievēro valstī noteiktos fiskālos nosacījumus.

Vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projekta un gadskārtējā valsts budžeta likuma projekta sagatavošana tiek veikta atbilstoši MK apstiprinātajam budžeta sagatavošanas grafikam.

Valsts budžeta izdevumu plānošanā sākotnēji tiek aprēķināti un saskaņoti bāzes izdevumi. Bāzes izdevumu aprēķinu un to sasaistes principus ar vidēja termiņa budžeta ietvara likumu nosaka MK 2012. gada 11. decembra noteikumi Nr. 867 “Kārtība, kādā nosakāms maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopapjoms un maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevumu kopējais apjoms katrai ministrijai un citām centrālajām valsts iestādēm vidējam termiņam”. Tādējādi sākotnēji tiek noteikts nepieciešamais izdevumu apjoms, lai nodrošinātu valsts funkciju izpildi nemainīgā līmenī.

2020. gada 20. aprīlī MK apstiprināja Latvijas Stabilitātes programmu 2020. – 2023. gadam. Šajā gadā daudz nenoteiktības ievēra makroekonomiskās prognozes, jo tās būtiski atkarīgas no Covid-19 pandēmijas gaitas pasaulē un ar to saistītajiem ierobežojošiem pasākumiem. Fiskālās prognozes tika sagatavotas balstoties uz divu makroekonomisko prognožu scenārijiem. Pirmais – bāzes scenārijs, tika sagatavots šā gada februārī, kad šajā kontinenta daļā vēl nebija sākusies Covid-19 pandēmija, bet otrs scenārijs – Covid-19 scenārijs, tika izstrādāts šā gada aprīlī. Divu scenāriju izstrāde dod iespēju salīdzināt makroekonomiskos un fiskālos rādītājus un dod labāku priekšstatu par krīzes ietekmi mūsu valstī.

Savukārt 2020. gada 18. augustā MK tika izskatīts informatīvais ziņojums “Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2021. – 2023. gadā” un tika pieņemts zināšanai Finanšu ministrijas izstrādātās un Fiskālās disciplīnas padomes apstiprinātās makroekonomisko rādītāju prognozes. Kā arī 2020. gada 18. augustā MK tika apstiprināti ministriju un citu centrālo valsts iestāžu valsts budžeta bāzes izdevumi 2021., 2022. un 2023. gadam. Tāpat 2020. gada 18. augustā MK tika izskatīts un apstiprināts informatīvais ziņojums “Fiskālo risku deklarācija”, kā arī ielānota fiskālā nodrošinājuma rezerve 2021., 2022. un 2023. gadam Fiskālas disciplīnas likumā paredzētajā minimālajā apjomā, t.i. 0,1% no IKP. Fiskālo risku savlaicīga apzināšana ļauj valsts pārvaldei īstenot tādu budžeta politiku un pasākumus, lai ierobežotu finanšu problēmu veidošanos. Fiskālā nodrošinājuma rezerve ir fiskālo risku vispārējās vadības kvantitatīvais rezultāts, un tās mērķis ir nodrošināt Ietvara likuma attiecīgajam gadam noteikto vispārējās valdības budžeta bilances plānoto līmeni nelielu makroekonomisko svārstību gadījumā un fiskālo risku izraisīto izdevumu segšanas gadījumā.

Valsts budžeta izdevumu pārskatīšana ir ikgadēja budžeta sagatavošanas sastāvdaļa, kas 2020. gadā tika strukturēta trīs galvenajos blokos – valsts budžeta finansēto funkciju analīze, nozaru ministriju pārraudzībā esošo finansēšanas politiku analīze un vidēja termiņa izdevumu

⁹ Tai skaitā resorā budžeta programmā 80.00.00 “Nesadalītais finansējums Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai” plānotais finansējums.

pārskatīšanas rezultāti. Valsts budžeta finansēto funkciju analīzes sadaļā sadarbībā ar nozaru ministrijām, nozaru budžeti tika analizēti, valsts budžeta programmas/apakšprogrammas sadalot pa funkcijām/aktivitātēm un vērtējot to aktualitāti, efektivitāti, kā arī funkcijām/aktivitātēm piešķirto finansējumu. Izdevumu pārskatīšanas ietvaros tika turpināta ministriju pārraudzībā esošo politiku finansēšanas analīze, padziļināti vērtējot atsevišķas izglītības un veselības nozaru esošās jomas, kā arī atsevišķus iekšlietu nozares jautājumus. Tāpat tika izvērtēta publiskās un privātās partnerības potenciālā loma attīstības un produktivitātes veicināšanā. Vidēja termiņa izdevumu pārskatīšanas analīzes sadaļas ietvaros tika pārskatīti iepriekšējo gadu rezultāti un to ieviešanas progress, piemēram, atbalsta funkciju centralizēšanas iespējas un IKT jomas pilnveidošana, kā arī analizētas budžeta plānošanas un izpildes procesu pilnveidošanas iespējas. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā 2021. gadam izdevies konstatēt potenciālo resursu 53,6 milj. *euro* apmērā, no kuriem 13,1 milj. *euro* novirzāms kopējās fiskālās telpas uzlabošanai, savukārt 40,5 milj. *euro* ministriju noteiktajām prioritātēm. Potenciālais resursu apjoms 2022. gadam konstatēts 38,4 milj. *euro*.

2020. gada 2. septembrī MK tika izskatīts Finanšu ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums par ministriju un citu centrālo valsts iestāžu prioritārajiem pasākumiem 2021., 2022. un 2023. gadam, ar kuru pamatā tika atbalstīti neatkarīgo institūciju pieprasījumi par iesniegtajiem prioritārajiem pasākumiem. 2020. gada 22. septembrī MK izskatīja Finanšu ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu "Par priekšlikumiem valsts budžeta ieņēmumiem un izdevumiem 2021. gadam un ietvaram 2021.–2023. gadam". Ziņojumā tika iekļauti valdību veidojošo partiju budžeta veidošanas darba grupas diskusiju rezultātā panāktie un Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes sanāksmē izdiskutētie priekšlikumi valsts budžeta ieņēmumiem un izdevumiem. Tie ietver nākamā gada būtiskākās prioritātes – veselības un izglītības nozares darbinieku atalgojuma palielinājumu, Satversmes tiesas spriedumu izpildi labklājības jomā, kā arī neatkarīgo institūciju prioritāros pasākumus un nodokļu izmaiņas iedzīvotāju sociālā nodrošinājuma paplašināšanai.

Finanšu ministrija, atbilstoši MK apstiprinātajiem valsts budžeta bāzes izdevumiem 2021., 2022. un 2023. gadam, kā arī MK pieņemtajiem lēmumiem par ieņēmumu un izdevumu pasākumiem un atbalstītajam papildu finansējumam prioritārajiem pasākumiem, sadarbībā ar ministrijām aprēķināja maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu apjomu 2021., 2022. un 2023. gadam un līdz 2020. gada 25. septembrim elektroniski nosūtīja ministrijām budžeta pieprasījumu sagatavošanai. Savukārt ministrijas līdz 2020. gada 30. septembrim sagatavoja un iesniedza Finanšu ministrijā valsts budžeta pieprasījumus 2021., 2022. un 2023. gadam, lai Finanšu ministrija sagatavotu un iesniegtu likumprojektu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam" (ar paskaidrojumiem, fiskālo risku deklarāciju, Fiskālās disciplīnas padomes fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojumu) un likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam" (ar paskaidrojumiem) izskatīšanai MK.